

Emotioner og konflikter i parforholdet:

En systematisk gennemgang af den nyeste forskning om tilknytningens betydning

Stephanie Green Lauridsen, Kathrine G. Nissen og Mette Skovgaard Væver

Klinisk psykolog, Onkologisk afdeling, Rigshospitalet

stephanie_green3@hotmail.com

Institut for Psykologi, Københavns Universitet

kathrine.nissen@psy.ku.dk

Institut for Psykologi på Københavns Universitet

mette.vaever@psy.ku.dk

Lauridsen, Stephanie, Nissen, Katrine & Væver, Mette.(2016) 'Emotioner og konflikter i parforholdet: En systematisk gennemgang af den nyeste forskning om tilknytningens betydning' i *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund*, nr. 24, 39-59

Hvordan håndterer vi negative emotioner, og hvordan påvirker det konflikter i nære relationer? Tilknytningsteorien er velegnet som en ramme til at beskrive og forstå, hvordan voksne håndterer emotioner og konflikter i parforholdet. Artiklen evaluerer på baggrund af en systematisk litteratursøgning den nyeste forskning, der er publiceret i perioden 2000 – 2015, og som undersøger sammenhængen mellem voksnes tilknytningsmønstre (AAI) og den måde, som voksne håndterer konflikter i parforholdsrelationen. Ti studier opfyldte inklusionskriterierne. Reviewet viste, at i ni ud af ti studier har tilknytningsmønsteret betydning for konfliktadfærden i parforholdet. Således at utrygt tilknyttede viser en mere negativ adfærd, såsom kritik og afvisninger, hvor trygt tilknyttede viser en mere positiv adfærd, såsom empati og åbenhed. Desuden vil utrygt tilknyttede vise en mindre effektiv

omsorgsadfærd, da utrygt tilknyttede er mindre bevidste om partnerens følelser og intentioner, hvor trygt tilknyttede vil respondere sensitivt og nøjagtigt på partnerens behov. Med det lave antal af inkluderede studier taget i betragtning, så ses der en tendens til, at tilknytningsmønsteret hos voksne i 30'erne guider konfliktadfærd i parforholdet. Tilknytningsteorien og den empiriske forskning i konfliktadfærd giver sundhedsprofessionelle indsigt i emotionelle processer og kan være med til at svare på, hvorfor nogle par sammenlignet med andre bliver fanget i uhensigtsmæssige strategier i konflikter. Det er relevant for den videre forskning at undersøge, om tilknytningsteoriens hypoteser kan generaliseres på tværs af generationer.

Emotions and conflicts in adult close relationships: A systematic review of the impact of adult attachment on conflict behavior

How do we deal with negative emotions, and how do they affect conflicts in close relationships? Attachment theory is a suitable framework to describe and understand how adults handle emotions and conflicts in their relationships. This article is based on a systematic literature search identifying recent research, i.e., published from 2000 till 2015, which examines attachment pattern with the Adult Attachment Interview (AAI), and the way couples manage conflicts in their romantic relationships. The review shows that in nine out of ten studies the attachment pattern guides the couples' behaviour during conflicts in romantic relationships. Insecurely attached couples showed more negative behaviour, such as criticism and rejection, whereas securely attached couples showed a more positive behaviour, such as empathy and openness. Likewise, insecurely attached couples showed less effective caregiving behaviour, whereas securely attached couples responded sensitively and accurately to the needs of their partners. Bearing in mind the small number of included studies, it is seen that there is a tendency for the attachment pattern in adults in their thirties to guide their behavior during conflicts in their relationships. Attachment theory and empirical research on conflict behavior give health professionals insight into emotional processes, and can help answer why some couples become trapped in inappropriate strategies during conflicts. Though there is a noticeable trend, there is a need for further research, due to the small number of studies.

"Emotions is central to attachment" (Johnson, 2008: 814)

Introduktion

Emotioner – både positive og negative – spreder sig ofte som ringe i vandet og spiller en central rolle i forbindelse med mellemmenneskelige relationer (Johnson, 2008). Forskningen har vist, at voksne, der er i et fast parforhold, oplever mere mening og glæde ved livet sammenlignet med folk, der ikke er i et fast parforhold (Mikulincer & Shaver, 2007). Ikke desto mindre ses det modsatte også, idet der er fundet en sammenhæng mellem utilfredshed i parforholdet og emotionelle problemer. Studier viser, at social isolation kan medføre emotionelle smerter, fx ensomhed og depression, samt en øget risiko for fysiske sygdomme, fx hjertekar-sygdomme (Coan et al., 2014; Diamond & Fagundes, 2012). Ifølge Gottman (2010) er det særligt den adfærd, som vi udviser under konflikter i parforholdet, som har betydning for parforholdets kvalitet og stabilitet. Særligt konflikter med negativ adfærd, såsom aggressivitet og kritik, kan være tegn på et fremtidig brud i parforholdet. Negativ adfærd kan komme til udtryk ved udtalelser som *“stop it, I don’t want to discuss this”* eller *“we are not going to go there, forget about it”* (Creasey & Ladd, 2005: 1036). Hvis den negative adfærd ofte er tilstede under konflikter, med mangel på følelsesmæssige signaler, såsom hengivenhed og engagement, så kan det give anledning til manglende nærhed og tillid i parforholdet (Wooley & Johnson, 2005). Forskningen peger på, at Emotions Fokuseret Terapi (EFT) kan hjælpe par til at erfare, hvordan de kan regulere deres følelser mere hensigtsmæssigt, som ligeledes vil styrke nærheden og trygheden i parforholdet (Wooley & Johnson, 2005). Håndteringen af emotioner i parforholdet har således en stor betydning for menneskers psykiske og fysiske helbred (Johnson, 2008). Men præcist hvordan spiller emotioner ind i de sociale relationer? Hvordan kan vi forstå emotionelle processer i mellemmenneskelige forhold ud fra et psykologisk perspektiv? Ifølge grundlæggeren af EFT, så kan tilknytningsteorien give nogle af svarene på de store spørgsmål angående emotioner og nære relationer. Derfor ønsker vi i nærværende review at undersøge sammenhængen mellem tilknytning og adfærd i parforholdskonflikter. På den måde stiller nærværende review skarpt på, hvorfor der er nogle mennesker, der i mod egen vilje bliver fanget i uhensigtsmæssige handlemønstre i konflikter og andre, der ikke gør.

Tilknytningsteorien

Artiklen tager afsæt i tilknytningsteoriens kernebegreber og antagelser, som er udformet på baggrund af John Bowlby og Mary Ainsworths forskning. Tilknytningsteorien er udviklet af Bowlby (1969) i slutningen af 1950'erne og havde oprindeligt en psykoanalytisk orientering, men var inspireret af forskellige traditioner, heriblandt evolutionsteori, etiologi, kontrolteori og kognitionspsykologi (Bowlby, 1969). Bowlby var særligt interesseret i de reale og faktiske omsorgserfaringer, som barnet oplever, samt hvordan barnet via sine erfaringer i omsorgsrelationen udvikler forventninger (de indre arbejdsmodeller) til verden og relationer mere generelt. På den måde adskiller Bowlby's teori sig fra den mere klassiske psykoanalytiske teori, hvor der er en særlig interesse i barnets indre fantasier, og tilknytningsteorien er dermed baseret på en positivistisk empirisk tilgang (Bowlby, 1969; Zeuthen, Pedersen & Gammelgaard, 2010). Det betyder, at tilknytningsteorien opererer ud fra en forståelse af videnskabelighed, hvorved at en teori kun er sand, hvis den kan bekræftes med observationer fra den virkelige verden (jf. korrespondancekriteriet beskrevet i (Jacobsen & Antoft, 2006). Kritiske stemmer indenfor den klassiske psykoanalytiske skole har argumenteret for, at psykologisk forskning, som bygger på en positivistisk empirisk tilgang, ikke bidrager med ny viden til at forstå det indre psykiske liv, ej heller, hvad der driver menneskets udvikling (Zeuthen, Pedersen & Gammelgaard, 2010). Således står tilknytningsteorien i kontrast til klassisk psykoanalytisk teori, fordi omdrejningspunktet for tilknytningsteorien har været at observere og måle kvaliteten af tilknytningsrelationen og på baggrund heraf at forstå, hvordan det emotionelle bånd mellem omsorgspersonen og barnet har betydning for barnets overlevelse og udvikling.

Tilknytningsteorien har udviklet sig fra børns tilknytning til deres mødre, til nu også – fra midten af 1980'erne – at inkludere tilknytning i voksen-voksen relationen. Hazan & Shaver (1987) noterede på baggrund af deres observationer, at voksne, ligesom børn, føler sig trygge, når deres primære tilknytningsperson er tilstede. Parforholdet bliver således i dag anskuet som en tilknytningsrelation, da det er blevet observeret, at voksne ser deres partner som deres tilknytningsperson, med hvem de opretholder en nærhed (Zeifman & Hazan, 2008). En væsentlig forskel mellem tilknytningsrelationen i barndommen og tilknytningsrelationen i parforholdet er, at der i barn-omsorgsperson forholdet er en klar rollefordeling, hvor barnet søger nærhed og tryghed hos den voksne, og omsorgspersonen giver omsorg til barnet (Bowlby, 1994). I parforholdet skal parterne påtage sig begge roller. Dvs. i parforholdet skal man både kunne give omsorg til sin partner, samt

søge omsorg hos sin partner. Således argumenterer Johnson (2014) for, at en anskuelse af parforholdet ud fra tilknytningsteorien er revolutionerende i dagens vestlige verden, hvor vi længe har haft fokus på menneskets individualitet. Med tilknytningsteorien sættes der fokus på, at vi som voksne fortsat har brug for en emotionel samhørighed med en signifikant anden.

Tilknytningsmønstre i voksenalderen

Selvom forskning indenfor tilknytningsteorien bredt kan kategoriseres under det positivistisk forsknings paradigme, så er der metodologiske variationer indenfor feltet. Der findes to hovedretninger; den udviklingspsykologiske og den social-kognitive (Lopez, 2009). Disse to retninger divergerer i deres metodologiske tilgang til måling af tilknytningsmønstre hos voksne. Således bruger man indenfor den udviklingspsykologiske retning interviewbaserede metoder, som oftest det interview, der hedder "The Adult Attachment Interview" (AAI). Indenfor den social kognitive retning anvendes som oftest selvafrapportering i form af spørgeskemaer (Lopez, 2009; Roisman et al., 2007). Begge er valide og anerkendte metoder, om end der kun er fundet en moderat korrelation mellem AAI og selvafrapporteringsskemaerne (Lopez, 2009; Mikulincer & Shaver, 2007; Roisman et al., 2007). Forskere har argumenteret for, at det er misledende at sidestille resultater baseret på selvafrapporteringsskemaer og interviewbaserede metoder, fordi de indfanger beslægtede, men divergerende aspekter af tilknytning (ibid.). For at sikre at de inkluderede studier er homogene, og at resultaterne er sammenlignelig på tværs af studierne, ønsker vi at se på tilknytning målt med the Adult Attachment Interview (jf. AAI tilknytning).

AAI er et semi-struktureret interview, der undersøger voksnes indre arbejdsmodeller eller sindstilstand i forhold til deres tilknytning med den tidlige omsorgspersonen (Hesse, 2008). AAI har opnået gode validitets- og reliabilitetsscorer (Mikulincer & Shaver, 2007; Crowell, Fraley & Shaver, 2008). AAI tager ca. en time at udføre og har en protokol, som indeholder 20 spørgsmål (Hesse, 2008). Interviewet karakteriserer de voksnes tilknytning ved at vurdere, om de artikulerer sammenhængende eller usammenhængende erindringer fra barndommen (ibid.). I AAI bliver forsøgspersonerne placeret i tre sammenhængende kategorier; *utrygt afoisende tilknytningsmønster*, *utrygt overinvolveret tilknytningsmønster* og *trygt selvstændigt tilknytningsmønster*. En forsøgsperson klassificeres som tryk, når omsorgspersonen bliver beskrevet som tilgængelig, samt når der ses en artikulation af erindringer, der er klare, overbevisende og sammenhængende. En utrykt afvisen-

de forsøgsperson vil ofte nedtone vigtigheden af tilknytningsrelationen, samt kun erindre få konkrete emotionelle interaktioner med omsorgspersonen. En utrygt overinvolveret forsøgsperson vil forbinde tilknytningsrelationen med vrede og bekymring, og det er ikke svært for dem at erindre negative episoder med omsorgspersonen. De har dog svært ved at fortælle om disse erindringer på en sammenhængende måde, grundet vreden over omsorgspersonens manglende omsorg og opmærksomhed i barndommen (ibid.). Formålet med at vurdere tilknytning med AAI er ikke at vurdere tryghed i de nuværende relationer, men derimod at undersøge sammenhængskræften i de diskurser, som forsøgsdeltageren præsenterer angående den tidlige tilknytningsrelation mellem barnet og sine forældre (Roisman et al., 2007). I modsætning hertil er formålet med spørgeskemaer, der søger at afdække tilknytning ved selvrapportering, at forsøgsdeltageren vurderer trygheden i de nuværende relationer. Det er tilknytningsteoriens tese, at barnets tidlige erfaringer med omsorgspersonen har betydning for, hvordan man senere regulerer sine emotioner. Undersøgelsesspørgsmålet tager således udgangspunkt i antagelsen om, at adfærden i parforholdet er påvirket af måden, vi har lært at håndtere negative emotioner i stressende situationer i barndommen (Pietromonaco, Greenwood & Barret, 2004). Så vidt vi ved, eksisterer der ikke aktuelt et systematisk review, som har identificeret og samlet de studier, der undersøger tilknytning vurderet med AAI og konfliktadfærd i parforhold. Den viden, som evalueres i følgende review, vil give en forståelse for, hvorfor nogle parforhold præges af uhensigtsmæssige strategier ved konflikter, hvilket kan bidrage til at give sundhedsprofessionelle indsigt i emotionelle processer, der er centrale for menneskets generelle trivsel og velvære.

Metode

Reviewet er udført i overensstemmelse med PRISMA standarderne (Liberati et al., 2009). Vi foretog en systematisk litteratursøgning, hvor vi inkluderede kvantitative og peer reviewed studier, som var publiceret på engelsk i perioden 2000-2015. Studierne undersøgte en voksen population (>18 år), som indgik i et parforhold, og vi inkluderede studier, som havde anvendt AAI til vurdering af tilknytning samt havde foretaget observationer af parrenes tilknytningsadfærd i konfliktfyldte situationer. Litteratursøgningen blev foretaget i perioden januar til august 2015. Vi søgte i databaserne PsycINFO, Google Scholar, Sociological Abstracts, Web of Science og Scopus. Kvaliteten af de inkluderede studier er vurderet med CASP

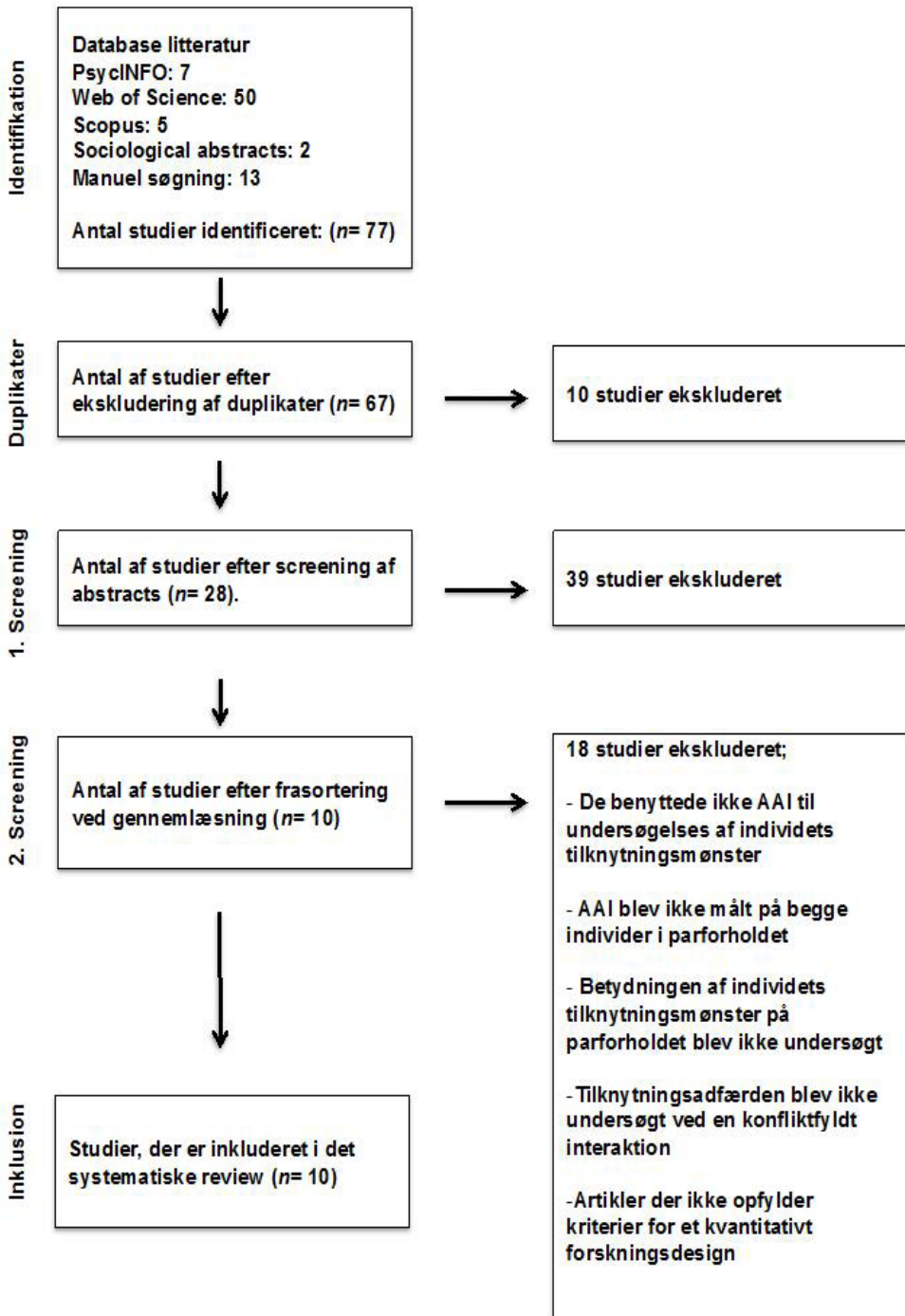
instrumentet¹. Studierne blev vurderet på baggrund af syv spørgsmål, som vurderede design, sample, metode og studiernes resultater. For hvert spørgsmål har studiet fået en score på enten 2 (god), 1 (delvis opfyldt) og 0 (ikke opfyldt). Den højeste score, et studie kunne opnå, var dermed 14. Scoren blev sammenlagt for hvert studie, som gav en overordnet vurdering af studiets kvalitet.

Resultat

Litteratursøgningen identificerede 67 relevante studier, når duplikater var frasorteret. Ved første screening af abstracts blev 39 studier frasorteret, hvilket svarer til 58% af de fundne studier. Ved anden screening blev 19 studier frasorteret, hvorfor der til studiets undersøgelse blev inkluderet 10 studier, som svarer til 15% af det oprindelige antal studier. En frasortering af studier skyldtes bl.a., at AAI ikke blev benyttet som måleredskab, at studiet kun havde foretaget AAI på en af parterne i parforholdet, eller hvis parret ikke blev observeret i en konfliktfyldt situation (se figur 1).

Karakteristika ved de inkluderede studier

De ti inkluderede studier bygger alle på undersøgelser udført i USA. Studierne kendetegnes ved samples, som har gode socioøkonomiske betingelser, idet deltagerne er fra middelklassen og har en kortere eller længere videregående uddannelse. I forhold til inklusionskriterierne i studierne, inkluderer Wampler, Shi, Nelson & Kimball (2003) kun par, som har været i parterapi forud for studiets undersøgelse. De øvrige studier anvender ikke parterapi som et inklusionskriterie, de selekterer deres deltagere på baggrund af, om de er involveret i et romantisk parforhold. Deltagerne i de forskellige samples anses desuden for at være relative unge. Den laveste gennemsnitsalder er 18,88 år (Simpson, Winterheld, Rhoads & Orina, 2007), og den højeste gennemsnitsalder er 37,73 år (Mehta, Cowan & Cowan, 2009). I tre af studierne er parforholdets længde længere end to år, hvor parforholdets længde er kortere end to år i seks af studierne. Derudover er der et studie, som ikke har oplyst parforholdets længde (se tabel 1).

Studie	n	Samplets socioøkonomiske betingelse	Reliabilitet ved AAI assessment	Reliabilitet ved øvrige assessments	Statistisk signifikans	Kvalitetsvurdering
Creasey (2002), USA	n = 145 par	- Lav-risiko sample - 87% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 20 mdr. - Gns.ald.: 19,98 år	K = 0,80	SPAFF: K = 0,85	$p < 0,05$ (<i>tscore</i>)	10
Crowell, Treboux, Gao, Fyffe, Pan & Waters (2002), USA	n = 144 par	- Lav-risiko sample - 96% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 4,25 år - Gns.ald.: 24,9 år for mænd & 23,5 år for kvinder	K = 0,61	SBSS: K = 0,69 – 0,79	$p < 0,01$ (<i>tscore</i>)	8
Wampler, Shi, Nelson & Kimball (2003), USA	n = 28 par	- Klinisk sample - 84% hvide - Parforholdets lgd.: 1 – 33 år - Gennemsnitsalderen: 35 år for mænd & 32 år for kvinder	K=*	GMQ: K=0,80	$p < 0,05$ (<i>tscore</i>)	6
Treboux, Crowell & Waters (2004), USA	n= 157 par	- Lav-risiko sample - 95% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 51 mdr. - Gns.ald.: 24,9 år for mænd & 23,5 år for kvinder	K=0,66	SBSS: K = 0,73 – 0,80	$p < 0,01$ (<i>Fscore</i>)	10
Creasey & Ladd (2005), USA	n = 130 par	- Lav-risiko sample - 86% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 19,6 mdr. - Gns.ald.: 19,6 år	K = 0,80	SPAFF: K = 0,85	$p < 0,05$ (<i>Fscore</i>)	10
Simpson, Winterheld, Rholes & Orina (2007), USA	n = 93 par	- Lav-risiko sample - Race* - Parforholdets gns.lgd.: 17,63 mdr. - Gns.ald.: 19,53 år for mænd & 18,80 år for kvinder	K=*	Omsorgadfærd: K = 0,83 Reaktioner på omsorgsfærd: K= 0,88	$p < 0,01$ – 0,04 (<i>tscore</i>) (<i>instrumentel og emotionel omsorg</i>)	8
Roisman, Holland, Fortuna, Fraley, Clausell & Clarke, (2007), Studie 3, USA	n = 50 par	- Lav-risiko sample - 87% hvide - Parforholdets gns.lgd.* - Gns.ald.: 22,7 år for mænd & 22,2 år for kvinder	K = 0,60	IDCS: K = 0,72	$p < 0,05$	8
Mehta, Cowan & Cowan (2009), USA	n = 176 par	- Lav-risiko sample - 81% hvide - Parforholdets lgd.: 2-23 år - Gns.ald.: 37,73 år for mænd & 36,11 år for kvinder	K = 0,70	Observeret adfærd: K=*	Ingen signifikans	8
Holland & Roisman (2010), USA	n = 115 par	- Lav-risiko sample - 73,9% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 15,24 mdr. - - Gns.ald.: 20,73 år for mænd & 20,15 år for kvinder	K = 0,60	IDCS: K=*	$p < 0,01$ (<i>tscore</i>)	9
Creasey (2014), USA	n = 69 par	- Lav-risiko sample - 83% hvide - Parforholdets gns.lgd.: 19,7 mdr. - Gns.ald.: 19,9 år	K = 0,80	SPAFF: K = 0,85	$P < 0,05$ (<i>Fscore</i>)	10

Tabel 1. Karakteristik af studierne

Note til tabel: Interrater reliabiliteten vurderer graden af overensstemmelse mellem to koder i opgørelsen af AAI. Den accepterede norm for signifikans niveauet er $p < 0,05$. SPAFF vurderer individets negative og positive adfærd. SBSS vurderer sikker base adfærd i parforholdet. GMQ vurderer adfærd i parforholdet under konflikter. CRI vurderer individets tilknytning i relation til parforholdet. Der kodes for en instrumentel omsorg (konkrete råd, problemløsning) og emotionel omsorg (deler emotionel intimitet og nærhed). Den observeret adfærd blev kodet med forskellige kodningssystemer: Malik & Lindahl's (2002), System for Coding Interactions in Dyads og Cowan & Cowan Coparenting System. IDCS koder positiv og negativ affekt ved interaktioner i parforholdet.

Studiernes kvalitet

Kvalitetsvurderingerne på studierne ligger mellem 6-10, og den gennemsnitlige kvalitetsscore på studierne er 11. Der er ingen af studierne, som har opnået den højeste kvalitetsscore (14). Kvalitetsscoren beror i høj grad på studiernes generaliserbarhed. Studierne har hovedsageligt inkluderet deltagere, som er rekrutteret med flyers uddelt på universiteter. Dette medfører homogene samples med deltagere, som er unge og veluddannede, og som har været i kortere parforhold. Det er således uvist, om det observerede forhold i studierne kan generaliseres til en anden kontekst (Calder, Phillips & Tybout, 1982). Der var endvidere et overlap mellem samples i fire af studierne. Studiet af Creasy (2002) og Creasey & Ladd (2005) foretog deres undersøgelse på det samme sample, ligeså benyttede studierne af Crowell et al. (2002) og Treboux, Crowell & Waters (2004) det samme sample. Desuden er det kun to ud af ti studier, som har en opfølgning i studiet, hvilket også har påvirket studierne kvalitetsscore (Mehta, Cowan & Cowan, 2009; Holland & Roisman, 2010). Studiet af Wampler, Shi, Nelson & Kimball (2003) fik den mindste kvalitetsscore på 6. Dette skyldes, at studiet benyttede et lille sample på 28 par, og at studiet ikke oplyste interrater reliabiliteten for AAI. Det er en begrænsning ved studiet, at der er en manglende interrater reliabilitet, da en dårlig overensstemmelse mellem koderne kan have haft betydning for soliditeten af studiets resultater. Simpson, Winterheld, Rholes & Orina (2007) oplyste heller ikke interrater reliabiliteten for AAI, men de resterende studier opnåede en interrater reliabilitet på 0,60 – 0,88, hvilket indikerer, at der har været god overensstemmelse mellem forskernes analyseresultater (Sun, 2011). Tre studier fik en kvalitetsscore på 10. Dette skyldes bl.a. en høj realibilitets score, et stort sample, benyttelse af forskel-

lige, metodiske måleredskaber og en undersøgelse af co-variable (Creasey, 2002; Treboux, Crowll & Waters, 2004; Creasy & Ladd, 2005, Creasey, 2014).

Narrativ syntese

Samlet giver studierne resultater viden om, a) at tilknytningsmønstre er afgørende for voksnes positive og negative adfærd under konflikter i parforholdet, og b) at en sensitiv versus ufølsom omsorg i barnets tidlige liv har betydning for den voksnes omsorgsadfærd i voksenalderen.

Den positive og negative adfærd under konflikterne

I syv af de inkluderede studier er det undersøgt, om tilknytningsmønstre er bestemmende for voksnes positive og negative adfærd under konflikter i parforholdet. I seks ud af syv studier fandt forskerne frem til, at et utrygt tilknytningsmønster har betydning for graden af negativ adfærd, som den voksne udviser under en konflikt i parforholdet (Creasey, 2002; Wampler, Shi, Nelson & Kimball, 2003; Holland & Roisman, 2010; Roisman et al., 2007; Creasey & Ladd, 2005, Creasey, 2014). Resultaterne fra studierne viser, at utrygt tilknyttede benytter mere negativ adfærd, såsom foragt, dominans, fjendtlighed, kritik, beskyldninger og vrede under konflikter i parforholdet, end de trygt tilknyttede. Voksne, der har et trygt tilknytningsmønster, vil vise mindre negativ adfærd samt mere positiv adfærd, såsom respekt, åbenhed og forhandling ved konflikter i parforholdet (Wampler, Shi, Nelson & Kimball, 2003; Creasey & Ladd, 2005). Desuden fremstår trygt tilknyttedes adfærd også mere harmonisk ved konflikter i parforholdet, idet trygt tilknyttede holder øjenkontakten og smiler til deres partner under konflikterne (Holland & Roisman, 2010). I studiet af Holland & Roisman (2010) var der en opfølgning et år senere, og her viste resultaterne, at konfliktadfærden fortsat var betinget af tilknytningsmønstre. I studiet af Mehta, Cowan & Cowan (2009) fandt forskerne, at tilknytningsmønstre ikke havde nogen betydning for den adfærd, som parret udviste under en konflikt i parforholdet.

Det var kun to af studierne, som undersøgte, om der var forskel på adfærden ved de forskellige klassificeringer af utrygt tilknytning. I studiet af Creasey (2002) var der ingen signifikant forskel i konfliktadfærd mellem de utrygt afvisende og utrygt overinvolveret. Derimod viste resultaterne i studiet af Creasey & Ladd (2005), at de utrygt overinvolverede og de trygt tilknyttede viste den samme ad-

færd under konflikten, sammenlignet med de utrygt afvisende, som udviste mere negativ adfærd.

Interaktionseffekter og fælles konfliktadfærd

På baggrund af måling af konfliktadfærd på individ niveau operationaliserede Creasey (2002) en sammensat variabel, som bestod af både mandens individuelle konfliktadfærd og kvindens individuelle konfliktadfærd. Det gav således et indeks for parrets totale fælles konflikt adfærd (joint couple behavior). Studiet af Creasey (2002) viste, at kombinationen af forskellige tilknytningsmønstre i parforholdet og køn havde en påvirkning på den fælles konfliktadfærd. I parforhold, hvor der er en trygt tilknyttet kvinde, udvises signifikant mere positivt fælles konfliktadfærd, og i parforhold, hvor der er en utrygt tilknyttet mand, udvises en signifikant højere forekomst af negativ fælles konfliktadfærd. Derudover fandt Creasey (2014), at i par, hvor begges tilknytningsmønstre var uforløste, var konfliktadfærden mest negativ og mindst positiv sammenlignet med andre par. Resultaterne i studiet af Wampler et al. (2003) viste, at der ikke var nogen interaktionseffekter ved kombinationen af forskellige tilknytningsmønstre.

Omsorgsadfærd under konflikter i parforholdet

Tre studier undersøgte, hvilken betydning tilknytningsmønstre havde på omsorgsadfærd under konflikter i parforholdet. I disse tre studier var undersøgelsesformålet forskelligt. Crowell et al. (2002) undersøgte, hvordan tilknytningsmønstrene spiller ind på evnen til at benytte sin partner som sikker base samt om evnen til selv af agere sikker base for sin partner. Crowell et al. (2002) antagelse er, at sikker base adfærden i parforholdet er analog til sikker base adfærden mellem barnet og omsorgspersonen. Dette inkluderer, at omsorgspersonen/partneren er lydhør over for den andens signaler samt støttende over den andens udforskning (Ainsworth, Blehar Waters & Wall, 1978; Crowell et al., 2002). Resultaterne i studiet viste, at trygt tilknyttede både benytter og yder en effektiv sikker base adfærd sammenlignet med utrygt tilknyttede. En effektiv sikker base adfærd ses ved, at den voksne partner er opmærksom på sin partners signaler og anerkender partnerens behov. Desuden signalerer den voksne selv tydeligt sine behov samt er i stand til at bede om partnerens støtte og omsorg. Trygt tilknyttede vil dermed være mere bevidst om sin partners følelser, intentioner og behov end utrygt tilknyttede (Crowell et al., 2002).

Treboux, Crowell & Waters (2004) undersøgte, om der var andre variable, som havde betydning for sikker base adfærd. Resultaterne viste, at trygt tilknyttede, som er tilfredse med parforholdet, udviser den mest effektive sikker base adfærd. I modsætning hertil vil utrygt tilknyttede, som er utilfredse med parforholdet, udvise den mindst effektive sikker base adfærd. Dette ses ved, at den utrygt tilknyttede ikke responderer sensitivt og nøjagtigt på partnerens behov, hvorfor der er mangel på omsorg og tryghed for partneren. Ved opfølgning 6 år senere fandt forskerne, at der i 43% af de parforhold, der havde lidt et brud, var mindst en part i parforholdet, der var klassificeret med et trygt tilknytningsmønster, og som oplevede parforholdet som utilfredsstillende. Resultaterne fra studiet indikerer, at sikker base adfærd påvirkes både af personens tidlige erfaringer samt nye oplevelser i parforholdet (Treboux, Crowell & Waters, 2004).

Simpson, Winterheld, Rholes & Orina (2004) undersøgte, om der er en sammenhæng mellem tilknytningsmønstre og hvilke former for omsorgsgivende adfærd, der bruges og beroliger. Der blev målt tre dimensioner af omsorgsgivende adfærd; instrumentel omsorg, som inkluderer konkrete råd og forslag til, hvordan et problem løses, emotionel omsorg som inkluderer en adfærd, hvor man opmuntrer den anden til at snakke om sine følelser, samt at dele emotionel intimitet og nærhed og fysisk omsorg, som involverer en adfærd, hvor man er i fysisk kontakt med den anden. Studiet viste, at trygt tilknyttede har en mere positiv reaktion på partnerens omsorg, hvis den er emotionel og bliver mere effektivt beroliget af en emotionel omsorg frem for en instrumentel omsorg. Utrygt afvisende bliver beroliget af en instrumentel omsorg sammenlignet med trygt tilknyttede. Studiet kunne ikke undersøge, hvilken omsorgsgivende adfærd utrygge overinvolverede har mest gavn af, da der kun var 6,45% (n = 12), der blev kategoriseret som utrygt overinvolveret.

Da studierne undersøgelsesformål var forskellige, er det svært at lave en direkte sammenligning af studierne resultater. Ikke desto mindre viser alle tre studier, at tilknytningsmønsteret i en vis grad har betydning for, hvordan omsorgsadfærd kommer til udtryk under konflikter i parforholdet.

Diskussion

Der er få studier, som er blevet inkluderet i reviewet, hvorfor generaliserbarheden og tolkningen af resultaterne må være indikativ. Artikkens formål var at undersøge, om der er en sammenhæng mellem AAI tilknytning og konfliktheadfærd i

parforholdet. Ni ud af ti studier viser, at AAI tilknytning har betydning for den positive og negative adfærd samt den omsorgsadfærd, som voksne udviser under konflikter i parforholdet.

Tilknytningsteoriens centrale hypoteser og den empiriske forskning

Ifølge tilknytningsforsker Marinus H. Van Ijzendoorn kan tilknytningsteoriens centrale hypotese inddeles i fire underhypoteser herunder bl.a. kompetence-hypotesen (Ijzendoorn & Sagi-Schwartz, 2008). Kompetence-hypotesen udsiger, at en utryg/tryk tilknytning fører til forskelle i kompetencer i forhold til fx at regulere sine emotioner, at etablere givende relationer og udvikle kognitive evner (ibid.). Sensitivitets-hypotesen udsiger, at hvis barnets primære omsorgsperson har været i stand til at være sensitiv over for barnets signaler og har reageret adækvat på barnets tilknytningsbehov, så udvikler barnet en tryk tilknytning (ibid.). Resultaterne i reviewet viser, at utrygt tilknyttede vil benytte en negativ adfærd og mindre effektiv sikker base adfærd under konflikter i parforholdet, sammenlignet med trygt tilknyttede. Størstedelen af resultaterne i dette review bygger på tværsnitsstudier, og vi kan derfor ikke drage konklusioner om kausalitet, men ud fra kompetence-hypotesen kan det diskuteres, hvordan resultaterne kan forstås ud fra tilknytningsteorien. I forbindelse med sensitivitets-hypotesen kan man formode, at fordi de trygt tilknyttede har haft en sensitiv og tilgængelig omsorgsperson i barndommen, så har de udviklet evnen til at berolige sig selv samt lært at søge støtte og trøst hos deres tilknytningsperson (Mikulincer & Shaver, 2008). I lyset af kompetence-hypotesen kan man antage, at en tryk tilknytning medfører en evne til at regulere sine emotioner i samspil med omgivelserne (ibid.). Yderligere kan man antage, at de voksne, som har et utrygt afvisende mønster, benytter deaktiverende strategier til at regulere sine emotioner (ibid.). Dette resulterer i mindre medfølelse og empati for partneren, idet personens fokus er at deaktivere sit eget tilknytningsbehov, hvilket medfører, at utrygt afvisende i mindre grad vil være i stand til at give omsorg til sin partner. Med den deaktiverende strategi forsøger utrygt afvisende også at klare sig selv, hvorfor de i højere grad vil benytte en dominerende eller defensiv adfærd under konflikterne, som anses som en negativ adfærd. Dette vil give den utrygt afvisende kontrol over konflikten eller overlade ansvaret til den anden (Mikulincer & Shaver, 2007). Voksne med et utrygt overinvolveret tilknytningsmønster er derimod ængstelige for at blive afvist. De vil overvejende benytte sig af hyperaktiverende strategier ved konflikter, da de kæmper for partnerens opmærksomhed og omsorg, hvorfor det formodentlig også er

en mere aggressiv adfærd, de vil benytte, da dette i større grad kan give opmærksomhed (Mikulincer & Shaver, 2008). Ligeledes vil de utrygt overinvolverede ofte udvise omsorgssøgende adfærd, da de forsøger at sikre deres eget behov for nærhed med partneren. Således kan man antage, at hos de utrygt overinvolverede, så vil deres egne behov hindre deres evne til at sikre partnerens behov, idet de ikke kan respondere positivt på partnerens signaler og bekymringer (Mikulincer, 2006).

Om end antallet af identificerede studier ikke er stort, ligesom studierne kvalitet varierede, så indikerer fundene, at der er en sammenhæng mellem kvaliteten af voksnes tilknytningsmønstre og hans eller hendes adfærd i konfliktsituationer med partneren i parforholdet. Studiet af Mehta, Cowan & Cowan (2009) fandt dog ikke nogen sammenhæng. En mulig forklaring på dette fund, kan skyldes, at studiet inkluderede forsøgsdeltagere, som havde været i længerevarende parforhold. Ifølge tilknytningsteorien er en tilknytningsrelation i voksenalderen først fuldt udviklet, når varigheden af parforholdet har været mere end to år (Zeifman & Hazan, 2008). Det er muligt, at tilknytningen mister betydning for konfliktadfærd, når den voksne har udviklet en tilknytningsrelation med sin partner. Således kan man stille spørgsmålstejn ved, om den empiriske forskning i et bredere livsperspektiv kan bekræfte kompetence-hypotesen. Et mål for den fremtidige forskning kan derfor være at undersøge, om der er en sammenhæng mellem konfliktadfærd og tilknytning i samples, hvor forsøgspersonerne indgår i længerevarende parforhold.

Interaktionseffekter og tilknytning

Indenfor tilknytningsteorien og forskningen undersøges det hovedsageligt, hvilken konsekvens omsorgspersonens adfærd har for barnets udvikling, og i mindre grad hvordan barnet og barnets egenskaber kan påvirke omsorgspersonens adfærd. Tilknytningsteorien er således baseret på en lineær og unidirektionel udviklingsmodel (Sameroff, 2009). Dette kan ses som en begrænsning, da barnet ifølge Sroufe, Egeland, Carlson & Collins (2005: 50) vil "... influence their parents, as well as being influenced by them". Ligeledes er et tilknytningsmønster ikke uforanderligt, og der kan forekomme en ændring, når det omsorgsgivende miljø ændrer sig. Voksnes omsorgsgivende miljø vil netop ændre sig, når to mennesker med forskellige oplevelser og erfaringer indgår i en parrelation, og de vil dermed gensidigt påvirke hinanden (Sroufe, Egeland, Carlson & Collins, 2005). Ifølge Piromonaco et al. (2004) vil den gensidige interaktion i parforholdet have betyd-

ning for de voksnes tilknytningsmønstre og den adfærd, som udvises under konflikter i parforholdet. Pietromonaco et al. (2004) antager fx, at der vil være en mere positiv konfliktadfærd i parforholdet, når der er en af parterne, som har en tryk tilknytning. Et af studierne bekræfter og udbygger denne hypotese, da studiet viser, at kønnet også har betydning for denne sammenhæng. Studiet af Creasey (2002) viste, at i parforhold med trykt tilknyttede kvinder var den fælles konfliktadfærd signifikant mere positiv, og parforhold med utrykt tilknyttet mænd var den fælles konfliktadfærd signifikant mere negativ. Efterfølgende studier har ikke kun bekræftet denne hypotese, hvorfor der er brug for mere forskning omkring interaktionseffekter.

Det er dog også en tese indenfor tilknytningsteorien, at der kan forekomme forandringer i adfærden, hvis man som voksen indgår i et parforhold med en tilgængelig og lydør partner, der kan fremme en følelse af tryk (Rholes & Simpson, 2004; Bowlby, 1994). Samlet set peger forskningen i retningen af, at AAI tilknytning er plastisk, og der forekommer forandringer i AAI tilknytning i løbet af livet. I et meta-analytisk review, som undersøger stabiliteten i tilknytning målt med AAI fra barndom til tidlig voksenliv, finder de, at tilknytningsmønstre i denne tidsperiode er plastisk og ændrer sig over barndommen og ind i voksenlivet (Pinquart, Feußner & Ahnert, 2013). På trods af at den nyeste empiriske forskning gør op med den lineære og unidirektionelle udviklingsmodel, så er der stadigvæk mange ubesvarede spørgsmål og huller i tilknytningsteorien i forhold til at forklare udvikling som en dialektisk proces. Der er brug for longitudinelle forskningsdesign, hvor man medregner interaktionseffekter mellem nærtstående personer, således at fremtidig forskning kan være med til at gentænke tilknytningsteorien ud fra en dialektisk udviklingsmodel.

En forandring i emotionsreguleringen

Det er i diskussionen af reviewets resultater blevet pointeret, at den adfærd, som udvises under konflikter i parforholdet, kan skyldes tidligere erfaringer med at regulere negative emotioner i interaktion med omsorgspersonen i barndommen (Cassidy, 1994). Dette indeholder et deterministisk element, da vores tidlige erfaringer således vil påvirke og guide vores følelser og adfærd i senere relationer (Mikulincer & Shaver, 2007). Bowlby påpeger dog, at *“attachment patterns are fairly stable from infancy to adulthood, but are nevertheless open to revision ”* (Mikulincer & Shaver, 2007: 116), og Bowlby (1994) pointerer, at det kan være senere forhold, som giver anledning til forandring. Ifølge Solomon (2010) vil en ændring dog ikke

forekomme alene ved, at man får nye erfaringer ved nye relationer. En ændring i adfærden vil først forekomme, når man forstår, hvorfor man gør, som man gør (Solomon, 2010). En forandring vil således være en dynamisk proces, hvor de tidligere erfaringer bibeholdes, men nye erfaringer kan give de gamle erfaringer ny mening, når man indgår i en ny kontekst (Sroufe, Egeland, Carlson & Collins, 2005). Ifølge Sroufe, Egeland, Carlson & Collins (2005) vil en forandring særligt forekomme i en terapeutisk proces, hvor man kan erfare, at ens holdninger og forventninger er et produkt af tidligere erfaringer.

Psykolog Sue Johnson, grundlæggeren af Emotions Fokuseret Parterapi, mener, at det følelsesmæssige arbejde har stor betydning for udviklingen af hensigtsmæssige strategier til at regulere emotioner (Johnson, 2008). Johnson (2008) er af den overbevisning, at man i parforholdet ikke er fastlåst i uhensigtsmæssige strategier til at regulere sine emotioner. Vores evne til en positiv emotionsregulering øges, når trygheden i parforholdet styrkes med nye korrigerende, emotionelle oplevelser (Wooley & Johnson, 2005). EFT styrker trygheden og det emotionelle tilknytningsbånd i parforholdet ved at fremhæve tillid, uafhængighed og tryghed i parforholdet (Johnson, 2014). Det er således ved at fremhæve og styrke nye emotionelle oplevelser, at den primære årsag til en forandring i emotionsreguleringen forekommer, idet »new emotions prime new responses and actions« (Wooley & Johnson, 2005: 393). Forandringsprocessen qua EFT kan influere på vores evne til emotionsregulering og guide én ind i en sindstilstand af tryghed. Via en forandring i ens emotionelle engagement og etablering af nye interaktionsmønstre erfarer man, at det er trygt at udtrykke sine behov for nærhed og omsorg (Johnson, 2008). Således vil man opleve, at de uhensigtsmæssige strategier ikke er hensigtsmæssige i det nuværende parforhold (Johnson, 2014). EFTs fokus på at øge den emotionelle tilgængelighed og respons i parforholdet, øger folks evne til emotionsregulering, hvilket kan medføre, at man i mindre grad benytter en negativ adfærd under konflikter i parforholdet. Det er dog relevant for den videre forskning at undersøge, om der kan forekomme en forandring i voksnes AAI tilknytning, efter de har modtaget Emotions Fokuseret Parterapi. Fx vil et studie med fokus på EFT og AAI tilknytning have mulighed for at undersøge, om der kan forekomme en forandring i AAI tilknytning og konfliktadfærd, når de via EFT har erfaret en mere hensigtsmæssig evne til emotionsregulering.

Konklusion

Resultaterne i artiklens review indikerer, at tilknytning har betydning for den adfærd, som voksne i 30'erne udviser under konflikter i parforholdet. Disse resultater er baseret på studier, som har anvendt AAI til at vurdere voksnes tilknytningsmønstre. Omvendt eksklusionen af studier, som undersøger tilknytning med spørgeskemaer, har haft en negativ betydning for antallet af studier, som reviewet kan drage sine konklusioner ud fra, så ses det som en styrke, at der udelukkende er blevet inddraget studier, som har anvendt AAI som måleredskab, idet det giver en konsistens i undersøgelsen af tilknytningsmønstre. Den videre forskning bør undersøge, om tilknytningsteoriens hypoteser om emotionsregulering og konflikter gør sig gældende over hele livsperspektivet, eller om det kun kan appliceres til unge i relative korte parforhold. Derudover er der også brug for mere forskning omkring interaktionseffekter i parforholdet, som kan give en mere nuanceret forståelse af tilknytning og foranderligheden i tilknytningsmønstrene.

Noter

¹http://media.wix.com/ugd/dded87_36c5c76519f7bf14731ed1985e8e9798.pdf

Referencer

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*, pages 3–64. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, volume 1: Attachment*, pages 221–392. Penguin Books
- Bowlby, J. (1994). *En Sikker Base: Tilknytningsteoriens Kliniske Anvendelser*, pages 9–47, 133–152. Kbh: Det Lille Forlag
- Calder, B. J., Phillips, L. W., & Tybout, A. M. (1982). The concept of external validity. *Journal of Consumer Research*, pages 240–244
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3):228–249
- Coan, J. A., Brown, C. L., & Beckes, L. (2014). Our social baseline: The role of social proximity in economy of action. In Mikulincer, M. & Shaver, P., editors, *The Mechanisms of Social Connection: From Brain to Group*, pages 89–104. American Psychological Association
- Creasey, G. (2002). Associations between working models of attachment and conflict management behavior in romantic couples. *Journal of Counseling Psychology*, 49(3):365–375

- Creasey, G. & Ladd, A. (2005). Generalized and specific attachment representations: Unique and interactive roles in predicting conflict behaviors in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(8):1026–1038
- Creasey, G. (2014). »Conflict-management behavior in dual trauma couples. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy* 6.3 (2014): 232.
- Crowell, J. A., Treboux, D., Gao, Y., Fyffe, C., Pan, H., & Waters, E. (2002). Assessing secure base behavior in adulthood: Development of a measure, links to adult attachment representations and relations to couples' communication and reports of relationships. *Developmental Psychology*, 38(5):679–693
- Crowell, J., Fraley, C., & Shaver, P. (2008). Measurement of individual differences in adolescent and adult attachment. In Cassidy, J. & Shaver, P. R., editors, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (2nd ed.), page 599 – 634. New York: The Guilford Press
- Diamond, L. M. & Fagundes, C. P. (2012). Emotion regulation in close relationships: Implications for social threat and its effects on immunological functioning. In Campbell, L. & Loving, T. J., editors, *Interdisciplinary Research on close relationships: the case for integration*, pages 83 – 106. American Psychological Association
- Gottman, J. (2010). *7 gyldne regler for 2 der lever sammen*, pages 7–56. Forlaget Boedal
- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3):511 – 524
- Hesse, E. (2008). The adult attachment interview: Protocol, method og analysis and empirical studies. In Cassidy, J. & Shaver, P. R., editors, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (2nd ed.), page 552–598. New York: The Guilford Press
- Holland, A. S. & Roisman, G. I. (2010). Adult attachment security and young adults' dating relationships over time: Self-reported, observational, and physiological evidence. *Developmental Psychology*, 46(2):552-557
- Ijzendoorn, M., & Sagi-Schwartz, A. (2008). Cross-Cultural Patterns of attachment: universal and Contextual Dimensions In J. Cassidy & P. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment. Theory, Research, and Clinical Applications*. New York: London: The Guilford Press.
- Jacobsen, M., & Antoft, R. (2006). Sociologi og Poesi- om affiniteten mellem samfundsvidenskab og skønlitteratur. *Sociologi i Dag*, 97-130
- Johannsen, C. G. & Pors, N. O. (2013). *Evidens og Systematisk Reviews: en introduktion*, pages 7 – 133. Samfundslitteratur
- Johnson, S. M. (2008). Couple and family therapy: An attachment perspective. In Cassidy, J. & Shaver, P. R., editors, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (2nd ed.), pages 811–826. New York: The Guilford Press
- Johnson, S. (2014). *Hold mig: En vejviser til varig kærlighed*. Mindspace, København.
- Liberati, A., Altman, D.G., Tetzlaff, J., Murlow, C., Gotzsche, P.C., Ioannidis, J.P., Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: explanation and elaboration. *J Clin Epidemiol*, 62(10), e1-34. doi: 10.1016/j.jclinepi.2009.06.006
- Lopez, F. (2009). Clinical Correlates of Adult Attachment Organization. In J. Obegi & E. Berant (Eds.), *Attachment Theory and Research in Clinical Work with Adults* (pp. 94-117): The Guilford Press.

- Mehta, N., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2009). Working models of attachment to parents and partners: implications for emotional behavior between partners. *Journal of Family Psychology, 23*(6):895–899
- Mikulincer, M. (2006). Attachment, caregiving, and sex within romantic relationships: A behavioral systems perspective. In Mikulincer, M. & Goodman, G. S., editors, *Dynamics of Romantic Love: Attachment, Caregiving, and Sex*, pages 23–44. The Guilford Press
- Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*, pages 3–218, 285–366. New York: The Guilford Press
- Mikulincer, M., & Shaver, P. (2008). Adult Attachment and Affect Regulation. In J. Cassidy & P. Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment. Theory, Research, and Clinical Application*. New York: London: The Guilford Press.
- Pietromonaco, P. R., Greenwood, D., & Barret, L. F. (2004). Conflict in adult close relationships: An attachment perspective. In Rholes, W. S. & Simpson, J. A., editors, *Adult Attachment: Theory, Research, and Clinical Implications*, pages 267–299. The Guilford Press
- Pinquart, M., Feußner, C., & Ahnert, L. (2013). Meta-analytic evidence for stability in attachments from infancy to early adulthood. *Attachment and Human Development, 15*(2), 189–218.
- Roisman, G. I., Holland, A., Fortuna, K., Fraley, R. C., Clausell, E., & Clarke, A. (2007). The Adult Attachment Interview and Self-Reports of Attachment Style: An Empirical Reproachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 92*(4), 678–697. doi: 10.1037/0022-3514.92.4.678
- Rholes, W. S. & Simpson, Jeffrey, A. (2004). Attachment theory: Basic concepts and contemporary questions. In Rholes, W. S. & Simpson, J. A., editors, *Adult Attachment: Theory, Research, and Clinical Implications*, pages 3–14. The Guilford Press
- Sameroff, A. (2009). The transactional model. In Sameroff, A., editor, *The Transactional Model of Development: How Children and Contexts Shape Each Other*, pages 3 – 21. American Psychological Association.
- Simpson, J. A., Winterheld, H. A., Rholes, W. S. & Orina, M. M. (2007). Working models of attachment and reactions to different forms of caregiving from romantic partners. *Journal of personality and social psychology, 93*(3):466–477
- Solomon, M. F. (2010). The me nobody knows: Attachment repair in couple therapy. In Gurman, A. S., editor, *Clinical Casebook of Couple Therapy*, pages 355–374. The Guilford Press.
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E. A., & Collins, W. A. (2005). *The development of the person: The Minnesota Study of Risk and Adaptation from birth to adulthood*, pages 3–105, 239–304. Guilford Press.
- Sun, S. (2011). Meta-analysis of cohen's kappa. *Health Services and Outcomes Research Methodology, 11*(3-4):145–163
- Treboux, D., Crowell, J. A., & Waters, E. (2004). When «new» meets «old»: configurations of adult attachment representations and their implications for marital functioning. *Developmental psychology, 40*(2):295–314.
- Wampler, K. S., Shi, L., Nelson, B. S., & Kimball, T. G. (2003). The adult attachment interview and observed couple interaction: Implications for an intergenerational perspective on couple therapy. *Family Process, 42*(4):497–515
- Wooley, S. R. & Johnson, S. M. (2005). Creating secure connections: Emotionally focused couples therapy. In Lebow, J. L., editor, *Handbook of Clinical Family Therapy*, pages 384–405. John Wiley and Sons, Inc.

- Zeifman, D. & Hazan, C. (2008). Pair bonds as attachment – reevaluating the evidence. In Cassidy, J. & Shaver, P. R., editors, *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (2nd ed.), pages 436–455. New York: The Guilford Press
- Zeuthen, K., Pedersen, S. H., & Gammelgaard, J. (2010). Attachment and the driving force of development: A critical discussion of empirical infant research. *International Forum of Psychoanalysis*, 19(4), 230-239